

III. N E K R O L O G I

PROF. MARIAN ZYGMUNT JEDLICKI

Dnia 14 marca 1954 zakończył życie doktor nauk prawnych Marian Zygmunt Jedlicki, profesor zwyczajny i kierownik katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa na Uniwersytecie Poznańskim.

M. Z. Jedlicki urodził się w Kielcach, dnia 30 IV 1899. Szkołę średnią ukończył w Krakowie, w 1917 r. W 1920 podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie pracując pod kierownictwem prof. Stanisława Estreichera uzyskał w r. 1924 dyplom doktora praw. Lata 1924—27 spędził na studiach w Paryżu. Po powrocie do kraju, w r. 1927 objął starszą asystenturę na wydziale prawa U. J., a w 1928 habilitował się tamże z Historii prawa na Zachodzie Europy. W 1929 objął wykłady zleczone, a w 1930 został zastępcą profesora Historii prawa na Zachodzie Europy na Uniwersytecie Poznańskim. W czasie II wojny światowej M. Z. Jedlicki znalazł się na emigracji w Anglii i wykładał od 1943 r. na polskim wydziale prawa na Uniwersytecie w Oxfordzie. Po wyzwoleniu skorzystał on z pierwszych możliwości powrotu do kraju i w czerwcu 1946 objął w charakterze profesora zwyczajnego katedrę powszechnej historii państwa i prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przeniesiony w 1949 do Poznania zajmował tu katedrę tego przedmiotu aż do swego zgonu.

Zainteresowania naukowe z czasów studiów uniwersyteckich znalazły pogłębienie w studiach paryskich, gdzie M. Z. Jedlicki pracował pod kierunkiem wybitnych uczonych francuskich, Olivier-Martina, Lota i Prou. Tutaj powstała większa praca M. Z. Jedlickiego a zarazem jego rozprawa habilitacyjna: *Podniesienie na tarczy u dawnych Germanów* (Kraków, 1928), ujmująca na szerokim tle porównawczym ciekawą instytucję prawną z okresu kształtowania się państwowości germańskich. M. Z. Jedlicki, korzystając z pogłębionej znajomości rozwoju lennych stosunków zachodnio-europejskich, koncentrował swe badania głównie koło zagadnień Polski wczesnofeudalnej, a zwłaszcza jej stosunków z Niemcami. Owocem tych dociekań była obszerna rozprawa, ogłoszona w 1939 pt. *Prawny stosunek Polski do Cesarstwa do r. 1000*. Tematykę tę podejmował jeszcze w ostatnich latach pisząc o Zjeździe Merseburskim (1952) czy podejmując edycję *Kroniki Thietmara* w tłumaczeniu polskim (1953).

Prace te oparte na założeniach metodologii burżuazyjnej zwracały się swym ostrzem przeciwko tezom nacjonalistycznej nauki niemieckiej podkreślając samodzielność państwa polskiego od początków jego istnienia, formalny i luźny charakter związku państwowego między Polską a Niemcami.

M. Z. Jedlicki często referował na łamach zachodnio-europejskich czasopism naukowych i na zjazdach międzynarodowych wyniki własnych badań oraz stan badań nauki polskiej nad ważniejszymi problemami historii Polski. Do najważniejszych pozycji w tej dziedzinie należy jego polemika z Brack-

mannem na łamach *Historische Zeitschrift* (1935): *Die Anfänge des Polnischen Staates*, artykuł w *Revue Historique du Droit français et étranger* (1933): *La création du premier archévêché polonais à Gniezno et ses conséquences au point de vue de l'histoire des institutions politiques*, wreszcie poszczególne rozdziały jego redakcji w *Cambridge History of Poland*, Cambridge 1945.

Po powrocie do kraju M. Z. Jedlicki z całym poczuciem odpowiedzialności naukowej starał się skutecznie przewycięzać dawne obciążenia historiografii burżuazyjnej i coraz bardziej pogłębiać metodologię marksistowską. Ujawniało się to w wykładach uniwersyteckich, znalazło to dobitny wyraz m. i. w obszernym wstępie do edycji *Kroniki Thietmara* i nowatorskim artykule, ogłoszonym w V tomie *Czasopisma Prawno-historycznego* (1953): *Poglądy prawnopolityczne Thietmara*. W tych pracach ukazał on *Kronikę Thietmara* na tle stosunków gospodarczo-społecznych i politycznych okresu, ukazał klasowe podłoże ideologii Thietmara, wyjaśnił kogo on reprezentował, dał cenną analizę stosunków społecznych, polityczno-ustrojowych i prawnych w świetle *Kroniki*. Była to pierwsza w naszej nauce próba marksistowskiej interpretacji tak ważnego dla wczesnego średniowiecza źródła jak *Kronika*. Znaczenie tych prac (tj. wstępu do *Kroniki Thietmara* i artykułu w CPH) przekracza granice nauki polskiej dla której Thietmar jest źródłem bardzo ważnym. Posiadają one również znaczenie dla postępowej nauki niemieckiej podejmującej dzieło nowej interpretacji niemieckiego procesu historycznego, wolnej od nacjonalistycznych zafałszowań.

W tym sensie ostatnie prace M. Z. Jedlickiego nad Thietmarem stanowią zapoczątkowanie — na odcinku historii państwa i prawa — współpracy postępowej nauki polskiej z postępową nauką niemiecką, opartej o naukowe założenia materializmu historycznego.

Praca naukowa M. Z. Jedlickiego łączyła się w ostatnich latach harmonijnie z żywym zainteresowaniem nowoczesną postępową dydaktyką uniwersytecką, do której przywiązywał dużą wagę. Był on jako profesor uniwersytetu wybitnym pedagogiem i wychowawcą. Był świetnym wykładowcą — wykłady przygotowywał z wielką starannością i wygłaszał w formie wzorowej. Swe obowiązki pedagogiczne rozumiał zawsze bardzo szeroko, o wiele szerzej niż tego wymagała rutyna uniwersytecka. Jego głębokie zainteresowanie się dydaktyką uniwersytecką i rozbudową opieki nad studentami, które ujawniał od pierwszych lat swej pracy profesorskiej, znalazły możliwość pełnego rozwoju dopiero w Polsce Ludowej, w czasie, w którym wypracowuje się nowy socjalistyczny styl pracy uniwersyteckiej. W tej też dziedzinie M. Z. Jedlicki położył znaczne zasługi jako opiekun I roku prawa na Uniwersytecie Poznańskim, pierwszy w Polsce inicjator Rad Pedagogicznych dla poszczególnych lat studiów, wreszcie jako gorliwy propagator i kierownik prac studenckich Kół Naukowych. Młodzież uniwersytecka wyczuwała też w nim zawsze swego odданego przyjaciela i odwzajemniała mu się gorącym przywiązaniem.

Troska o zaspokojenie bieżących potrzeb młodzieży — na odcinku naukowym — wpływała też częściowo na rozwój jego twórczości naukowej. Ze zrozumienia tych potrzeb wyrosła jego obszerniejsza praca o *Monumenta Germaniae Historica* (Pam. Hist.-prawny 1926), stanowiąca bardzo cenny przewodnik po źródłach historycznych do wczesnego niemieckiego feudalizmu, praca, której kontynuacja, ujmująca rozwój MGH po r. 1926 miała być przezeń opracowana do następnego tomu *Czasopisma Prawno-historycznego*. W uwzględnieniu po-

trzeb studiującej młodzieży powstały też dwie ostatnie większe prace M. Z. Jedlickiego. Pierwsza, to wzorowo wydana w tłumaczeniu polskim *Kronika Thietmara* (1953), druga, to przygotowany do druku *Wybór źródeł* dla ćwiczeń uniwersyteckich z dziedziny powszechnej historii państwa i prawa. Praca ta, która w najbliższych latach docierać będzie do rąk wszystkich polskich studentów prawa, utrwali wśród nich pamięć Mariana Zygmunta Jedlickiego, jako wybitnego pedagoga na katedrze uniwersyteckiej.

Polska nauka historii państwa i prawa dotkliwie odczuła śmierć przedwczesną M. Z. Jedlickiego — zasłużonego badacza, wzorowego pedagoga, dobrego obywatela, prawego człowieka.